

UČITELJSKI T O V A R Š U.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dne vsakega mesca, in velja za celo leto 2 gold. 50 kr.,
za pol leta 1 gold. 30 kr.

Tečaj VIII.

V Ljubljani 1. oktobra 1868.

List 19.

Pervi občni zbor ljudskih učiteljev na Kranjskem.

Kakor je bilo v „Tovaršu“ 15. avgusta t. l. oznanjeno, obhajal se je v torek 15. septembra t. l. v Ljubljani prvi občni zbor vseh učiteljev ljudskih šol na Kranjskem.

Ob 8. uri zjutraj je bila v stolni cerkvi sv. maša, katero so služili prečastiti prošt in c. k. šolski svetovalec dr. Anton Jarec. Pri njej so peli učitelji v prav čverstem in lepem zboru mašno pesem: „Večni Oče v visokosti“. (Besede A. Praprotnikove, napev L. Belarjev.)

Po sv. maši se jamejo v mestni dvorani zbirati učitelji in drugi šolski predniki in prijatelji. Precej po 9. uri je bila dvorana že polna. Zbralo se je čez 150 učiteljev, starih in mladih iz vseh krajev kranjske dežele. Počastili so ta zbor tudi p. n. g. g.: dr. A. Jarec, prošt in c. k. šolski svetovalec in v tem zboru vladini komisar, Juri Zavašnik, višji šolski oglednik v ljubljanski škofiji in korar, dr. Janez Zl. Pogačar, stolni dekan in korar, Juri Volc, korar, Fr. Kramar, vodja v duh. semenišču in korar, Jož. Hillmayer, korar, Peter Urh, korar, potem dr. Etb. H. Costa, mestni župan in deželni odbornik, dr. Jan. Bleiweis, deželni odbornik, Lovro Pintar, fajmošter in državni poslanec, dr. Lovro Toman, pravdosrednik, deželni odbornik in državni poslanec, Luka Jeran, vrednik „Zgod. Danice“, Val. Konšek, prof. na c. k. viši gimnaziji, Ant. Lesar, profesor na c. k. viši realki, Jan. Rozman, vodja mestne glavne šole, in še mnogo drugih gospodov.

Kmalu po 9. uri stopi na oder načelnik osnovalnega odbora, A. Praprotnik, prvi učitelj v mestni glavni šoli, in nagovori zbor blizo tako le:

„Slavni zbor! častiti gospodje tovarši!

Kar smo si vošili in želeli, smo danes dosegli.

Pervikrat smo se zbrali ljudski učitelji na Kranjskem, da bi se posvetovali o šolstvu in o svojih zadevah.

Postava od 15. nov. preteč. l. o pravici napravljati shode ali tabore je tudi nam učiteljem širokeji odperla vrata v zbornice. Sicer smo imeli tudi popred shode in zборе, toda le v posamnih okrajih in po odka zani poti.

Tek in duh časa pa vse spreminja. Dandanes je čas shodov in družeb, in ne more se reči, da bi bilo hlepênje po združbi napačno. „Gospod Bog je tudi rekel: Človeku ni dobro samemu biti!“ (I. Mojz. b. 2, 18.) Prav naravno in človeškemu sercu vraščeno je, da človek naj raji živi in dela v družbi. Posebno pa se je treba združevati temu, ki nima stalne podpore, in se mora sam truditi in boriti z viharji vsakdanjega življenja. Kdo bi ne mislil tu ljudskega učitelja! Ali ne potrebuje ravno ljudski učitelj naj več moralčne moči in možate zavesti? Ali ni učiteljski poklic med naj imenitnejšimi in težavnišimi poklici na svetu? Ali ni ravno ljudski učitelj v družbenem življenji naj bolj zapuščen in naj slabše plačevan?

Ako tedaj kdo v življenji potrebuje združbe, je potrebujemo gotovo mi, ljudski učitelji, da z združeno močjo delamo v dosego svojega imenitnega namena in da se zedinjeno borimo s težavami svojega stanu in da se z združeno močjo poganjamo za svoje pravice.

Učitelj sedanjega časa se ne more in ne sme odločiti od svojih tovaršev; ravnati se mora po dvojnem vodilu: 1) posvetovati se mora s svojimi tovarši, 2) rasti mora kot učitelj in množiti svoje skušnje. Oboje to pa dobiva v dobrih združbah svojih tovaršev. Dobre združbe so učitelju vir, iz kterega zajema okrepcavo svojim trudnim udom. „Združba je moč, združba je napredek!“ Tisti učitelj, ki se lahkomišlno ognuje učiteljskih zborov, kaže, da je starokopitar, ki vedno meri po starem kopitu, bodi si prav, ali ne. Takega učitelja ne mika nobena lepa reč, tedaj omerzuje tudi v svojem stanu, in na-

mesto, da bi vedno veselo in čversto delal, pa ravná in tudi terpi po svoji stari navadi, ne misleč, da bi moglo drugače bolje biti.

Imelši pred očmi, kako važni so pravi učiteljski zbori, smo večina kranjskih učiteljev že davno želeli, da bi se enako svojim tovaršem po sosednih deželah tudi mi enkrat snideli in zborovali. Da bi se vstrezalo tej splošnji želji in da bi se pozabil ravno sedanji vgodnji čas za to, vstanovil se je v Ljubljani odbor, ki je prevzel nekako težavno nalogo, da je osnoval prvi učiteljski zbor in sklical k zborovanji svoje brate in prijatelje. Vidi se danes, da ta želja in klic nista bila zastonj. Priromali ste k nam, dragi bratje učitelji, iz vseh strani naše ljube domovine, da bi se posvetovali, kaj bi bilo na korist in blagor našim sedanjim ljudskim šolam, in da bi zraven tega tudi potožili eden drugemu svoje reve in nadloge, pod katerimi že davno brez zdatne pomoči zdihujemo, in da bi se v tej združbi vterjevali za daljno delo. V tem duhu tedaj v imenu osnovalnega odbora priserčno pozdravljam vse brate učitelje, ki dobro razumete svojo nalogo in ste v današnjem prvem učiteljskem zboru! Ravno tako tudi vsem našim prečastitim prednikom in blagim prijatom, ki so prišli tu sem, kličem iz globočine svojega serca: Dobro došli!

Pri vsaki reči pa je red prvi pogoj; to mi učitelji prav dobro vemo iz lastne skušnje, in da bi to tudi pri zborovanji pokazali, je osnovalni odbor sestavil opravljeni red za današnje zborovanje. Priporočam ga slavnemu zboru, da bi ga sprejel, in da bi se potem vsakdo na tanko po njem ravnal. Imate ga že vsi v roki; taki le je:

opravljeni red.

1. Kdor hoče v zboru govoriti, se mora popred pri pervosedniku oglasiti in mu svoje imé naznaniti.
2. Govoriti se mora, ne pa brati. Obravnava se po slovenski; razgovarjati pa se sme poljubno, v slovenskem, ali v nemškem jeziku.
3. Vsak govornik sme o eni reči le dvakrat in nikoli čez četert ure govoriti. Le takrat, ko bi bilo treba kaj razjasnovati ali kaj osebnega omenjati, dá pervosednik komu večkrat besedo.
4. Kedar kdo govori, ga ne sme nihče motiti; le pervosednik ima pravico govornika opominjati, ali mu še celó besedo odtegniti.

5. Nasvetovalec ali poročevalec v kakej reči ima po splošni obravnavi še besedo.
6. Po vsaki dokončani obravnavi pervosednik zboru naznanja nasvete v glasovanje in sklepanje.

Da se bode pa ta red mogel izpraševati, mora biti eden, ki bo zbor vredoval in še dva, ki bota zapisovala vse to, kar se bo v zboru govorilo in sklepalo, t. j. imeti moramo svojega pervosednika in dva zapisovalca. Prosim, volite in izvolite med seboj možá, ki mu zaupate, in njegova dva pomagavca!

Tako, slavni zbor, izgotovljam svojo dolžnost kot načelnik osnovalnega odbora“.

Izvoljen je bil s klicovanjem A. Praprotnik za pervosednika. Na to g. Fel. Stegnar, učitelj v glavni šoli v Idriji, nasvetuje za zapisovalca g. Fr. Gerkmana, učitelja v c. k. normalki in Mat. Močnika, učitelja v mestni glavni šoli, kar mu ves zbor priterdi. Izvoljeni prevzamejo to opravilo in pervosednik govori živo ginjen blizo tako le:

„Slavni zbor, častiti gospodje tovarši!

Priserčno se vam zahvaljujem za čast in za vaše veliko zaupanje, ki me je postavilo na ta kraj. Ne bije mi malo serce, ko vidim pervikrat toliko zbranih svojih bratov. — Dobro vem, da sem prevzel težavno nalogo; upam pa, da mi bote to breme zljajševali s tim, da me bote podpirali in z menoj vred skerbeli, da bo naš zbor vredno in dostojno izverševal svoje mnogoverstne zadeve. Važna ura nam sedaj bije. Pervikrat smo kranjski učitelji zbrani, da bi odkristoserčno govorili o dobrem in hudem naših ljudskih šol in o svojih zadevah. Tehtno bo, kako bodemo reševali zastavljena vprašanja. Pomenki ti ne bodo pošumeli in ne bodo zaperti ostali v tem ozidji, temuč doneli bodo dalječ po domovini naši in tudi k našim bratom v daljne kraje. Pričakujemo in s upljivim srcem želimo, da se bodo ti naši prvi glasi razlegali tudi na pripravi kraj, kjer se bode na nje oziralo. — Ne pozabimo tedaj, kaj tirja in pričakuje danes od nas vera, domovina in država! Obnašajmo se možato, pa vendar mirno! Vsak, kdor hoče govoriti, naj svoje imé dá na listku enemu g. g. zapisovalcev, ali pa naj ga pové meni, preden govori, in po tej versti, po kateri se bodo govorniki oglaševali, bodo tudi govorili.

In tako, dragi bratje! lotimo se dela z božjo pomočjo! Izrekam tedaj, da se sedaj začénja prvi učiteljski zbor.

Pervo vprašanje je: „Kaj je pomanjkljivega pri naših ljudskih šolah, in česa živo potrebujejo?“

Pervi za odgovor se je oglasil, g. Fr. Govekar, učitelj z Iga; on naj tedaj govori!“

G. Govekar pravi v vvodu, da je ni reči pod solncem, ki bi ne imela pomanjkljivosti; tako je tudi pri ljudski šoli. Pomanjkljivosti so pa, kar zadeva izrejo in kar se tiče poduka. On govori le o prvih, kakor se je kazalo letos pri konecletnih šolskih preskušnjah. On misli tukaj postave, vsled ktere se otrokom po ljudskih šolah šolska darila ne dajejo. Nikakor se ne upira ukazom slavne vlade, a spodbija neko mnenje dunajskega učiteljskega društva „Volksschule“. Po prav čverstem govoru predlaga, da naj bi slavne šolske vrade prošnjo učiteljskega zbora, da bi se po naših ljudskih šolah zopet dajala darila, blagovolile izročiti slavnemu ministerstvu. *)

Ves zbor s pohvalo priterdi temu predlogu.

Za drugega govornika se oglasi g. M. Japel, učitelj v Košani. Njemu je poglavitna pomanjkljivost v ljudski šoli ta, da otroci nerédno v šolo hodijo; pravi, da je v nekterih krajih poglavitni vzrok temu revščina. Kedar otroci opravijo prvo sv. spoved in obhajilo, se pa šolske klopi naj več izpraznijo. Potem predlaga to le: 1) Vsi za šolo vgodni otroci naj začno v šolo hoditi precej o začetku šolskega leta; 2) naj se zanikerneži precej o začetku naznanjajo šolskim prednikom, da jih ti po postavi silijo v šolo; 3) duhovni učitelj naj otroke celo leto rédno podučuje v določenih urah in ne posebej, in preden otroci ne izveršijo vsakdanje šole, naj jih ne pušča k sv. obhajilu; 4) kjer je čez 100 učencev naj se nepravita dva razreda; 5) otroci naj hodijo od 7. do 14. leta v šolo; nedeljska šola pa naj se vsa predrugači; 6) vsaka šola naj ima prostoren vert za djansko podučevanje v sadjereji, v gospodarstvu, za telovadbe i. t. d.; 7) zastonjske šolske knjige (Gratisbücher) za uboge učence naj se prepuščajo učitelju, da jih on razdeluje med uboge; tudi letni proračuni za šolske potrebe, med ktere naj se tudi zahteva pisalno orodje za uboge učence, naj oskerbuje učitelj. 8) Potrebujemo še enega ko-

*) Ta prav čverst in lep govor bode „Tov.“ drugo pot prinesel. Vredn.

ristnega berila, ker dosedanji dve ne zadostujete; potem nam je treba slovenske praktične slovnice, pomočnih knjig i. t. d.

9) Okrajno šolsko svetovalstvo naj ostane, kakor je bilo; krajnega pa ni treba, ker taki višji bi gledali le za svoje otroke i. t. d.

10) Cerkvjenikova služba naj se odpravi od učiteljeve službe.

G. M. Močnik misli, da je mnogo tega, kar g. Japel nasvetova, že v postavi določeno, ali pa spada v to dekokrožje, tedaj nasvetuje, da bi se o teh rečeh prestopilo na dnevni red. V tem ga podpirata g. J. Sajè, učitelj iz Predoselj, in g. Jos. Levičnik, učitelj iz Zeleznikov. Potem se zopet vname o tem razgovor med g. Japelnom in g. M. Močnikom; tudi se razgovarjajo o tem g. J. Juvan, učitelj iz glavne šole v Černomlji, g. Levičnik, Bl. Ambrožič, učitelj v glavni šoli v Ipavi in g. J. Sajè, — in toliko da ne z vsemi glasovi se sprejme g. Močnikov nasvèt, da se nadaljuje po dnevnem redu.

G. J. Erker, učitelj iz Stare loke na Kočevskem, govori (po nemški) o učiteljih, o šolskih pomočkih in učencih, kajti ti so poglobitni faktor pri poučevanju. Kar zadeva učitelje, morajo biti zmožni, da razumevajo stvarino, ter jo metodično razdeljujejo in obravnavajo, kakor to otroci morejo razumevati. Pravi, da se mora učitelj dalje izobraževati. Za pomočke k šoli svetuje tudi njivo in vert. Kar zadeva obiskovanje šol, meni, da se sedanje šole niso mogle polniti; učitelj je mogel toževati, in s tim si je nakopoval sovraštvo, posebno pa tam, kjer je bil šolski denar v navadi. Sedaj naj šolski svèt to reč prevzame; učitelj naj samo zapisuje zamude, in zato naj ima krajni šolski svèt pravico, da zapisnike pregleduje. Za vsako zamudo naj bo 20 do 50 kr. kazni, in ako kak učenec ne pride mesec in dan v šolo, naj se iz šole izključi. Poslednjič razodeva svoje zaupanje do novo šolske postave.

G. J. Juvan pravi, da bi bilo za daljno učiteljevo izobraževanje potrebno, da bi se na kraji ali sedežu okrajnega šolskega sveta osnovala učiteljska društva. Preparandija naj bi se raztegnila za 3 leta, eno leto potem bi pa veljalo za djanski poduk, t. j. učiteljski pripravniki naj bi hodili poslušat, kako se poučuje v c. k. normalki pa tudi v mestni glavni šoli i. t. d.

G. M. Kuster, učitelj glavne šole v Kranji, svetuje, da bi se v pripravniško šolo jemali mladenči, ki so izveršili spodnjo realko, ali nižjo gimnazijo.

G. dr. A. J a r e c, vladini komisar, pravijo, da je vse to že postavno in se tudi brez izjeme na tanko izpolnuje.

G. J. J u v a n pravi, da bi se v pripravniško šolo jemali le duševno zmožni učenci, in da bi se nauki v tej šoli predru-gačili in pomnožili.

G. dr. A. J a r e c, vladini komisar, odgovarjajo na to, da je težavno izbirati pravih ljudi; učiteljske pripravnice pa se bodo prestrojile in tudi nauki se bodo razširili.

G. F e l. S t e g n a r obžaluje, da se v pripravniški šoli ni naučil gosti, ter želi, da bi bil poduk na gosli za pripravnike zapovedani nauk in tim bolj, ker učitelj potem, ko se je že ves božji dan ukvarjal z učenjem in govoril v šoli, mora učence na zadnje še v petji podučevati in jim peti. Ker „učiteljeva pljuča niso kovaški meh“, naj se gleda na to, da se nastopni učitelj saj toliko nauči gosti, da bode mogel vsako šolsko in cerkveno pesem na prvi glas gosti, kar se v dveh letih vsakdo lahko nauči, ako ima le uho za to. Pravi tudi, da naj se učenci glavnih šol zadnje dve leti učé po glaskah peti.

G. J a n. E p p i c h, učitelj v c. k. normalki, govori (nemški) zoper poldnevne šole, ker zavoljo kratkega časa ne morejo storiti toliko, kolikor se tirja od njih. Naševa dalje vse, kaj morejo ljudske šole vse izveršiti. Ako pa se otroci podučujejo le pol dneva, je pa nemogoče, da bi se kaj prida naučili. Poldnevne šole so le za silo, in naj se odpravijo; vendar o tem ne stavi nikakovega predloga, ker to mu je le lepo voščilo.

G. J u r i U r a n i č, učitelj iz Preserja, pravi, da naj bi se šolski prazniki prenaradili in ravnali po okoliščinah vsakega kraja, ker kmečki starši pri velikem delu potrebujejo svoje otroke ali pri delu, ali pa za varha pri malih otrocih.

G. J o s. L e v i č n i k govori z živo besedo in terdi, da naše ljudske šole vendar niso tako slabe, kakor se meni in govori. Djanjsko se kaže, da naše šole kolikor toliko ne zaostajajo. Knjige, posebno te iz društva sv. Mohorja so že zeló razširjene med ljudstvom in po cerkvah se vidi, da naj več vsa mladina moli iz bukvič. Mi učitelji le natančno spolnujemo svojo dolžnost, in kjer je potreba, prosimo, da se nam popravijo ali dajo boljše šolske knjige. Ako bodo starši videli, da mi učitelji vestno spolnujemo svoje dolžnosti, radi bodo

otroke v šolo pošiljali in tudi otroci bodo sami silili v šolo; ven in ven brez izločka pa tudi ne more otrok vselej v šolo priti.

G. M. Močnik misli, da to, kar g. J. Uranič zahteva o preuredbi šolskih praznikov, bode po novi postavi določeval okrajni šolski svet po §. 23., točki 13.

G. J. Škerbinec, učitelj iz Kamne gorice, svetuje, da naj bi imela vsaka šola kaj dobrih časopisov, p.: „Novice“, „Danico“ i. t. d.

G. Fel. Stegnar pravi, da bi zvedenci pregledovali in popravljali šolske knjige, in misli, da bi se to naj bolje izvrševalo z združenimi močmi, torej nasvetuje, da naj se tudi na Kranjskem, kakor po drugih deželah, osnuje učiteljsko društvo.

Pervosednik pravi, da je to važno reč že osnovalni odbor imel pred očmi, ter se je o tem posvetoval in tudi že osnoval pravila za družbo vseh učiteljev na Kranjskem. Ako slavni zbor ta pravila odobri, jih bode odbor potem predložil slavni vladi, in ako jih tudi ta poterdi, se bodo natisnila, in razpisala se bodo povabila k temu društvu.

G. Fr. Gerkman bere načertana pravila. Zbor jih enoglasno sprejme.

Po predlogu osnovalnega odbora se sklene: Odbor naj predloži ta pravila slavni vladi, in ako bodo poterjena, sprejema odbor ude, in društvo je vterjeno (konstituirano).

Vse to zbor enoglasno odobri.

Na versto pride drugo vprašanje: „Kako bi se v ljudski šoli z drugimi nauki združeno pospeševalo umno, narodno gospodarstvo in obertništvo?“

Pervi o tem govori g. Fel. Stegnar. Pravi, da naj se učitelj sam veliko uči in bere iz zadevnih knjig in časopisov, ter naj ta nauk o prilikah vpleta v druge nauke, v branje, številjenje, spise i. t. d. Vse to pa naj se godi na narodni podlagi, ter je zoper to, da bi se vsi otroci v ljudski šoli silili s tujim jezikom, ker vsi ne šolajo dalje. Čemu bi se zalvojo nekterih učencev v šoli mogli vsi drugi učiti tujega jezika, da po tej poti šoli manjka časa za druge bolj djanjske poduke! Ljudske šole niso samo za to, da bi učence pripravljale za srednje šole, temuč so šole za ljudstvo. — Za gospo-

darski in obertnijski poduk pa nam je treba tudi pripravne domače knjige. *)

Nasvet, da naj se sestavi domača pomočna knjiga o gospodarstvu in obertnijstvu, se enoglasno sprejme.

G. J. Jeršè, učitelj iz Logateca, misli, da se gospodarstvo brez kazavnega poduka ne more učiti, in da se učitelji tega ne bodo navadili, ako tega sami ne vidijo in ne skušajo; za tega voljo naj bi se že učiteljski pripravniki v tem nauku djanjsko podučevali. Nasvetuje, da naj bi se slavna kmetijska družba v Ljubljani prosila, da bi tudi učiteljskim pripravnikom dovolila hoditi v njen vert, kedar se djansko podučuje o kmetijstvu.

Ta nasvet se sprejme.

Na versti je zadnji razgovor: „Kako bi se stalno zboljšale slabe okoliščine o učiteljski plači“?

Ta razgovor je bil tisti, okoli kterega se je vertila naj več vsa učiteljska skupščina; vnamejo se torej prav živi pomenki.

Pervi o tem govori g. M. Močnik. Pojasnuje, da se je pri šolstvu, kar se je začelo, vse spremenilo. Od učiteljev se dan za dnevom tirja več učenosti in tudi več podučevanja. Učitelj na deželi ima svojo plačo kakor orglavec in cerkvenik, kakor učitelj pa celó malo, ali čisto nič. Tudi po mestih si mora učitelj iskati postranskih zaslužkov, da more živeti. Nova šolska postava nam prenareja nadzorništvo, a o plači nič ne govori. Prosimo, sej prositi sme vsakdo! prosimo, morebiti, da dobimo kaj sedaj, ko ima deželni zbor postavlo zastran šolskega nadzorništva v rokah! Preden pa kaj prosimo, moramo se pa sediti o podstavnem vodilu ali načelu (principu), kajti to, kar sedaj učitelj dobiva in pa še zboljšane plače ne homo mogli imeti. Po takem vvodu popraša govornik svoje tovarše: „Ali hočemo še biti cerkveniki (mežnarji)?“ Da bi se o tem važnem vprašanji učitelji pogovorili, pervosednik prejenja sejo za pet minut.

Potem pa se o tem v seji dalje pogovarja. Pervi se oglasi g. Fr. Adamič, učitelj iz Šmartna pri Litiji, in pravi:

*) Ta g. Stegnar-jev spretni govor bode „Tovars“ tudi vsega prinesel.
Vredn.

„Plača za orglavca in cerkvenika naj se odšteva od učiteljeve plače“.

To zbor z večino sprejme.

G. Bl. Kuhar, učitelj iz Polja pri D. M., pravi: „Orglavca naj bo ljudski učitelj, a cerkvenik ne, in kar je imel učitelj sedaj plače, naj se odslej dobiva po drugi poti“.

Zbor to sprejme.

G. M. Japel vpraša: „Kje pa bi se jemal denar, s katerim bi se učitelju doplačevalo?“

G. Adamič pravi: „Učitelj naj bo plačan, kakor učitelj; orglarija in meznarija pa naj mu bode nameček“.

Ta nasvèt ves zbor ogromno pohvali in sprejme.

G. Močnik svetuje, naj se to po ločenji v principu vsakemu na voljo pušča, da to sam vravnava s cerkvenim predstojništvom.

G. Fel. Stegnar temu svètu priterjuje.

G. Močnik govori dalje: „Da bi se meznarjeva služba ločila od učiteljeve službe, bi bilo koristno na obe strani; da pa orglarjeva služba ostane pri učiteljevi službi, se bo tudi vstrezalo na obe strani“.

Po daljnem tem govoru se o učiteljski plači to-le sklene:

Šolski denar od posamnih otrok in vsi drugi dodatki ali nakladi za šolo po posamnih soseskah naj nehajo; potem naj se razpiše občni šolski davek, in šola naj bo deželna naprava.

Potem se je govorilo posebej o plači učiteljev pri malih šolah in o plači učiteljev pri glavnih šolah.

Določi se:

Po malih in glavnih šolah naj se imé podučitelj odpravi. Učitelji naj se štejejo od verha na vzdol, in naj se imenujejo prvi, drugi, tretji, četerti i. t. d. učitelj.

Zadnji učitelj v mali šoli naj ima 300 gold.

Začasni prvi, drugi in tretji „ 350 „

Poterjeni prvi, drugi in tretji ima 400 gold. in vsakih 10 let 50 gold. poboljška.

Poterjeni in začasni učitelj naj imata zraven te plače tudi naj manj 50⁰ verta.

Vsi pa naj imajo zraven vsega tega prosto stanovanje in kurjavo.

Učitelji na glavnih šolah naj imajo brez razločka po 400 gold.; — poterjeni pa vsakih 5 let 50 gold. poboljška. Vsi naj imajo enake pravice in naj vodijo svoje učence od 1. razreda naprej. Poleg svoje plače naj imajo tudi kraju primerno odškodnino za stanovanje. Učitelji malih in glavnih šol naj imajo enako učiteljem srednjih šol polno pokojnino ali penzijo, ako stopijo v pokoj; ravno tako naj uživajo tudi njih vdove in sirote enako javnim vradnikom primerno pokojnino in poboljšek.

Vse to poterdi zbor, in tudi sklene, da naj pervosednik in zapisovalca izdelajo v tej zadevi prošnjo in jo v imenu zbranih učiteljev dajo slavnemu deželnemu odboru.

Dnevni red je doveršen. Pervosednik naznanja, da so učitelji, ki se sedaj učé v kmetijski šoli na Dunaji in posebej še 8 ondašnjih kranjskih učiteljev poslali prvemu učiteljskemu zboru na Kranjskem po telegramu pozdrav. Pervi se glasi: „Slušatelji kmetijske šole na Dunaji vas vse, serčno pozdravljajo in vam prijazno roko podajajo“. Drugi telegram je taki le: „Prvemu učiteljskemu zboru na Kranjskem serčen pozdrav in naj boljši vspeh!“

Ves zbor kliče: „Slava jim!“ in g. Fel. Stegnar navetuje, da naj se verlim učiteljem na Dunaji precej po telegramu odzdravlja, kar se občno zadovoljno sprejme.

Pervosednik bere povabilo ljubljanskega dramatičnega društva, katero vabi učitelje zvečer ob $\frac{1}{2}$ 8 uri v národno čitalnico na veselico.

Na zadnje pervosednik naznanja žalostno novico, ktera je ravno med učiteljskim zborovanjem dospela v Ljubljano, da so prečastiti gospod prošt Jernej Arko v Novem mestu umerli. Zbor je ginjen pri tem sporočilu.

K sklepu pervosednik govori:

„Slavni zbor!“

Mnogo smo govorili, toda čas nam poteka. Kar še morda danes nismo izgotovili, prihranimo in pripuščujmo prihodnjim — bojè da za nas boljšim časom! Vsak sebi gremo s terdnim zaupanjem, da naši glasi o šolstvu in učiteljstvu ne bodo glas vpijočega v puščavi. Obljubimo, da bomo z zedinjeno močjo — eden za vse in vsi za enega stali, kjer bode treba delati za blagor naših ljudskih šol in za našo pravično reč. In naj se naše vnanje okoliščine — šolska postava i. t. d. razmotajo, kakor si

bodi, mi ostanemo zvesti svoji nalogi, da bomo v naših šolah skerbeli za tisto omiko in odgojo, ki ima svojo korenino v verno - nravnem in pravem národnem značaji.

Preden pa se razidemo, izpolnimo še drugo svojo dolžnost! Zahvaljumo se slavnemu mestnemu zastopništvu, ki nam je gostoljubno odperlo svojo dvorano za naše prvo zborovanje in recimo: Slavno mestno zastopništvo in naš župan dr. Costa naj živi!“

Ves zbor kliče trikrat: „Živio!“

Pervosednik nadaljuje: „Zahvaljumo se našemu prečastitemu proštu in c. k. šolskemu svetovalcu, ki so danes na mestu c. k. komisarja poterpežljivo poslušali naše zborovanje in od katerih tudi pričakujemo pomoči in veljavne besede za našo reč. Bog jih živi!“

Ves zbor kliče trikrat: „Živio!“

Gospod c. k. komisar prijazno obljubijo, da bodo po svoji moči radi pripomogli, da se uresniči, kar je bilo v tem zboru dobrih vošil in sklepov.

Pervosednik: „Zahvaljumo se tud našemu škofijkemu šolskemu višjemu ogledniku, prečastitimu g. korarju Jurju Zavašniku in vsem drugim slavnim gospodom in našim prijateljem, ki so nam skazali to čast, da so prišli v naš zbor.

Bog jih živi!“

Ves zbor kliče trikrat: „Živio!“

Pervosednik: „Konečno izrečem z dolžnim spoštovanjem še imé tistega, pod čigar krilom cveté omika in odgoja, in kteremu kažemo tudi mi kranjski, slovenski učitelji zvesto serce ter tudi po njegovi mogočni besedi pričakujemo za šolstvo in učiteljstvo boljših časov. Našemu presvetlemu česarju Francu Jožefu I. navdušeno zakličimo trikrat: Slava! slava! slava!“

Ves zbor trikrat navdihnjeno ponavlja ta klic.

Pervosednik: „S tim klicem tudi izrekam, da je sklenjen prvi zbor ljudskih učiteljev na Kranjskem“.

Po dokočanem zboru pervosednik vabi vse deležnike učitelje, da naj grejo kosit v gostilnico „K zvezdi“, ker jim je nek mili dobrotnik kosilo plačal. „Bog mu daj srečo in zdravje!“ se čez in čez glasi med učitelji, ki odhajajo iz dvorane in grejo k skupnemu obedu.

144 učiteljev je sedelo pri mizah in kosilo vkup, gotovo naj več vsem naj veseljša južina v življenji. — Pervo napitnico vzdigne pervosednik na slavo presvetlega cesarja, pri kateri vsi učitelji gromeče zapojó cesarsko pesem. Drugo napitnico posveti pervosednik vsem učiteljskim prednikom, prijateljom in milim podpornikom, posebno pa milemu dobrotniku tega dneva, in „Koljkor kapljic, toljko let!“ zadoni po vsi obednici. Tretja napitnica pa je veljala učiteljski zlogi, ktero naj mili Bog vedno hrani in živi med nami! Verstilo se je potem še več drugih napitnic, in gotovo naj več z naj boljšim srcem.

Zvečer ob $\frac{1}{2}$ 8 uri je bila v národni čitalnici veselica, ki jo je dramatično društvo napravilo na čast učiteljskemu zboru. Igrali ste se igri: „Igra pikè“ in „Ravna pot naj boljša pot“. Poslednjo je poslovenil in po domačih šegah vravnal nekdanji učitelj na Vinici, verli B. Tomšič. Vsi gospodje igralci in gospodičine igralko so se pri obeh igrah, posebno pa pri zadnji učiteljski prav posebno odlikovali. Učitelji, katerih je bilo mnogo v tem gledališču, so se prav serčno radovali. Hvala verlemu dramatičnemu društvu za ta prijetni večer!

Med to veselico je prišel učiteljskemu zboru tudi ta - le serčni telegram pražkih učiteljev: Zbranim bratom učiteljem govoriti: „Na zdravje!“

Drugi dan, ko so učitelji odhajali in se poslavljali, je bil povsod le ta glas: „Žal naj bode vsakemu učitelju, ki ni bil pri prvem učiteljskem zboru!“

Pr o š n j a,

ki jo je odbor prvega učiteljskega zbora izročil slavnemu deželnemu odboru v Ljubljani, se tako le glasi:

„Slavni deželni odbor!

V teku časa se vse spreminja. Odkar je v Avstriji ljudska šola, se je tudi zakonostavstvo pri šolstvu in učiteljstvu zeló spremenilo; le eno je še ostalo tû pri starem, to je plača ljudskega učitelja.

Dandanes se veliko, veliko tirja od ljudskega učitelja; ako pa se mora učitelj sedanjega časa bolj izobraževati in več delati, se mu po pravici spodobi tudi boljša plača.

Sedanji dohodki ljudskega učitelja so naj več tisti, ki jih učitelj dobiva kot cerkvenik ali mežnar; le kar tu pa tam še manjka, da učitelj nima v vsem vkup naj manj 200 gold., mu soseske dodajajo ali v šolskem denarji pri posamesnih otrocih ali pa po nakladu pri posamesnih srenjčanih. Vse te dohodke mora učitelj po naj več krajih od hiše do hiše sam pobirati, in prav malo učiteljskih služeb je na Kranjskem, da bi učitelj še to mervico svojih terdo zasluženih dohodkov r é dno dobival.

Tožbe zoper slabo in nerédno učiteljsko plačo in prežalostne okoliščine v tej zadevi so sploh znane.

V prvem zboru ljudskih učiteljev na Kranjskem 15. sept. t. l., kjer je bilo zbranih čez 150 učiteljev, se je pri vprašanji: „kako bi se stalno sboljšale slabe okoliščine o učiteljski plači“ — enoglasno sklenilo, da naj se ljudski učitelji na Kranjskem v teh svojih žalostnih zadevah obernejo do slavnega deželnega odbora, in ga ponižno prosijo pomoči.

Slavni deželni odbor naj blagovoli tedaj prevdariti naslednje točke, ki so bile določene pri prvem učiteljskem zboru, ter naj se s slavno deželno vlado blagovoli dogovarjati o tej gorki prošnji ljudskih učiteljev.

Ljudski učitelji na Kranjskem prosijo in želijo :

1. Ljudska šola na Kranjskem naj veljá za deželno napravo.

2. Cerkevnikova in orglarjeva služba naj se v principu loči od učiteljeve službe; vendar se o tem moreta porazumevati cerkveno predstojništvo in učitelj.

3. Učitelj naj dobiva kot učitelj stanovitao plačo; kar pa bi imel dohodkov, ko bi po porazumljenji s cerkvenim predstojništvom opravljal tudi cerkvenikovo in orglarjevo službo, naj mu bode to poboljšek k učiteljski plači.

4. Šolski denar od posamesnih otrok, vsi šolski nakladi pri posamesnih srenjčanih, pa tudi bira in drugi narurni pridelki, kar učitelj kot učitelj dobiva, naj nehajo, in namesto tega naj se naloži primerni šolski davek na vso deželo.

5. Učitelj pri mali šoli naj dobiva na leto naj manj 300 gl. plače.

Začasni prvi ali drugi učitelj „ „ „ „ „ 350 „ „

Poterjeni „ „ „ „ „ 400 „ „

in ta tudi potem vsakih 10 let 50 gold. poboljška.

Vsi ti pa naj zraven tega imajo tudi prosto stanovanje in kurjavo; začasni ali poterjeni učitelj pa naj ima zraven tega še kakih 50□⁰ verta.

6. Učitelji glavnih šol naj imajo vsak brez razločka 400 gold. letne plače in zraven tega tudi še kraju primeren donesek za stanovanje; poterjeni učitelj pa naj zraven tega dobiva še vsakih 5 let 50 gold. poboljška.

7. Vsi ljudski učitelji v malih in glavnih šolah naj dobivajo pokojnino ali penzijo in sicer enako učiteljem pri srednjih šolah polno po 30 letnem službovanji. Ravno tako naj dobivajo primerno pokojnino in pomoč tudi njih vdove in sirote.

8. Vsa ta plača naj se dobiva pri javnih blagajnicah in sicer v takem redu, kakor jo dobivajo c. k. vradniki.

V Ljubljani 27. septembra 1868.

V imenu prvega zbora ljudskih učiteljev na Kranjskem:

A. Praprotnik,
pervosednik.

Fr. Gerkman,
M. Močnik, } zapisovalca.

Književnost.

„Slovenska Matica,“ je dala na svetlo in razposlala tri knjige, in sicer: 1) „Olikani Slovenec“. Spisal Ivan Vesel. Ta lepa in prav koristna knjiga obsega te-la poglavitna poglavja: kako se vedimo proti Bogu, kako se vedimo sami seboj, kako nam je vesti se do družih ljudi, kako se je vesti do neumne živine. Ta knjiga bi bila prav primerno berilo za nedeljske šole. 2) „Slovenski Štajar“. Dežela in ljudstvo. Spisali rodoljubi. I. snopič. Osnova vse knjige nam kaže, da bode to prav spretno delo, ki bode vredno pomnoževalo domače slovstvo. 3) Národní koledar za leto 1869. ima v sebi mnogo lepega koristnega blaga, kterega bode tudi marsikteri učitelj hvaležno v šoli rabil. Kakor smo priporočevali knjige družbe sv. Mohorja, tako tudi želimo, da bi nobena ljudska šola ali učiteljska knjižnica ne pogrešala Matičinih knjig. — Ravno kar je prišel tudi na svetlo 3. in 4. zvezek „Slavljanskega juga“, kteri ima zopet mnogo pravega beletrističnega blagá in tudi nekaj lepih slik iz slovenskega národa. — Videli in brali smo tudi lepo nemško knjigo, ki je posvečena vsem avstrijskim učiteljem in se imenuje: „Lose pädagogische Blätter“. Spisal Gustav Zeynek. V Gradcu 1869. (Leuschner et Lubenski.) Mnogo prav

krepkih in v resnici možatih šolskih spisov obsega ta knjiga. Kdor si jo naroči, se bode tega sam prepričal.

Dopisi in novice.

Iz Ljubljane. V 14. seji kranjskega deželnega zbora je bila razprava za napravo deželne sirotnice. Po oporoki blage ranje gospé Svetine (Medjatovke), ki je veliko svojo hišo zapustila v blagi namen sirotnice proti temu, da nadzor in vodstvo bode pod duhovno oblastjo. Nekterim g. g. poslancem je bilo to po volji, drugim zopet ne. Poslednjič so obveljali vsi predlogi deželnega odbora tako, da obravnjuje deželni odbor to stvar z vsemi dotičnimi oblastnijami in ob svojem času stavi deželnemu zboru v poterjenje. (Po „Nov.“)

— Včeraj je bila v deželnem zboru razprava o šolskem nadzorništvu. Poročevalec v šolskem oddelku je bil gospod dr. L. Toman. On bere naj prej prihodnjo postavo za šolsko nadzorništvo, katero je šolski oddelek nekoliko preuredil. Poglavitno, kar veje iz te postave, je, da duhovščina dobiva do šole več vpliva, kakor ga ima v vladinem predlogu. V splošni debati je govoril najprej g. Dežman, na to g. dr. Kaltenegger mirno in objektivno, potem pa g. Kromer, ktere so pobijali gg. Svetec in dr. Costa, poslednjič pa poročevalec g. dr. Toman. V posamni debati so bili živahni razgovori med ravno temi gospodi; pri nekterih točkah je vladini komisar razjasnoval vladino stališče. Sklepovanje je bilo navadno, kakor pri vseh rečeh; z 18 glasovi zoper 8 je bila sprejeta postava, kakor jo je šolski oddelek nasvetoval. V debati so govorniki povdarjali tudi sklepe (resolucije) učiteljskega zbora, in sicer g. dr. Costa prav objektivno; kar sta pa govorila dr. Toman v splošnji in dekan Toman v specijalni razpravi, ne bomo tako hitro pozabili. — Gospodje! dokler mislite, da more učitelj 10 — 14 let se šolati, in se potem še dalje izobraževati, da zna potem uro navijati, pa vbrano zvoniti i. dr. in če tega ne zna ali noče, naj pa strada ali pa naj gre rakom žvižgat, — dotlej ne smete pričakovati boljših šol.

— 23. in 24. je bilo spraševanje za nastopne učitelje, ktere ga se jih je 5 vdeleževalo.

— Vse ljubljanske srednje in ljudske šole se začenjajo danes 1. oktobra. Kaže se, da bodo, kakor druga leta, tako tudi letos, naše ljudske šole polne — in bomo učitelji imeli dovolj dela. Bog daj srečo!

Odgovorni vrednik:

Andrej Praprotnik.

Tiskar in založnik:

Jož. Rudolf Mille.